

**EMLÉKLAPOK
BALOGH ISTVÁN
ÖTVENÉVES NYOMDÁSÁGÁNAK
JUBILEUMÁRA**

1862–1912

BUDAPEST, 1912. ÉVI ÁPRILIS HÓ 28.

AJÁNlja A PESTI LLOYD-TÁRSULAT NYOMDÁJÁNAK SZEMÉLYZETE

PESTI LLOYD-TÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA
BUDAPEST 1912
TELEFON-SZ. 33-56

Felbecsülhetetlen jelentőséggel bír ez a három rövid száraz szó: *ötven esztendei munka!* Ez az ötven év számtalan, szenvedéssel, nélkülözéssel, fáradozással és küzdelemmel teli nappól áll, a melyek legtöbbje sok-sok csalódással jár s csak elvétve – igen ritkán – hoz egy-egy némi sikert, egy kis győzelmet, a mi azután mindig újabb küzdelemre, lépésről lépésre való előretörekvésre buzdítja a hozzánk hasonlókat. Ellenállhatatlanul, parancsoló szükségként áll előttünk az, hogy erős összetartással, kezet fogva, egységes egészet alkossunk, bátran előre, mindig felfelé törekedjünk, a világosságot adó nap felé, hogy ez éltető sugaraival bennünket fölmelegítve, a tél zord hidegétől megmerevedett tagjainkba új életet öntsön s hogy lángszavaival újra és újra elmondhassa nekünk, hogy élnünk, lennünk kell, hogy miénk a jövő s hogy tartozunk azzal elődeinknek, a jelennek, gyermekeinknek és unokáinknak, hogy tanulásunkkal és tudásunkkal, felvilágosodott értelmünkkel a lélekért és testért elszánt, meggyőződéssel teli és éppen ezért minden vonalon eredményes harcot folytassunk, diadalmasan győzve az erőszak és az igazságtalan túlerő ellen.

Azt a férfit, a kit ma ünneplünk, díszhely illeti meg sorainkban. Egyike volt ő azoknak a fáradhatatlan, kitartó előharczosoknak, a kik mindenkor, személyes érdekektől nem befolyásoltatva, örömmel és bátorsággal áldozták fel állásukat, előmenetelüket és legfontosabb érdekeiket, hogy a mieinknek küzdelmeikben a szükséges előnyöket kivívni s ha kellett kieroszakolni segítsenek. Az ő idejében a küzdelem sok nehézséggel járt. Igen kevesen támogatták még akkor az általánosság jobbléteért folytatott küzdelmeket, mert minden osztály, minden párt kilátástalannak tartotta azt, hogy ez eredményes is lehet és elérhetetlennek látta a vágyakat. Igen nehéz küzdelmek voltak ezek, a melyekben – morális értelemben véve – sok vér folyt s a melyekben minden egyes harczos koczkára tette a saját énjét. Ha valaki a nagy tömegeknek használni akarván, bátran és nyíltan vallotta magáénak a „felforgató” eszméket, hirdette ezen eszméket, hogy ezeknek a tömegeket is megnyerje, ki volt téve annak, hogy mint „izgató” a börtönbe kerül.

Balogh szaktársunk céltudatosan, teljes megértésével úgy a saját, mint társai érdekeinek, kész örömmel állott szembe mindezen veszélyeknek, bátran, eredményekre vágyva tört ama nemes cél felé, hogy a mieink is emberek lehessenek, emberek a szó legnemesebb értelmében, emberek, a kik a legmagasabb, legideálisabb célokra törekedve dolgoznak, használnak, küzdenek és győznek, ostromolnak és hódítanak s a nemes célt – habár nagy fáradozás után is – kiküzdik – kiküzdik minden áron.

Ez az a küzdelem, a melyben Balogh szaktársunk egyike volt azoknak, a kik elől vitték azt a vörös zászlót, a melyen hozzánk és céljainkhoz méltóan az ember nagysága, szeretete, nemes volta és méltósága volt jelszóként írva. Ez az a küzdelem, a melyben ő, a munkás, munkáját és emberi voltát megnemesítve, meggyőződéssel telve és sikerre vágyva tartotta magasra a zászlót, messze a mai nemzedék előtt, úgy hogy mi ma az igazságnak megfelelőleg és tiszta szívből eredő örömmel mutathatunk reá mint olyan férfúra, a ki méltó arra, miszerint példaképpen álljon előttünk s méltó arra, hogy az ifjabb nemzedék az ő példáját követve, hasonló bátorsággal és buzgósággal szolgálja ügyünket.

Mindazokért a sok gondokkal és fáradsággal teli órákért és napokért, a melyeket Balogh szaktársunk a mieink jóvoltának előmozdítása érdekében eltöltött, teljes szívből mondunk most köszönetet s örömmel ragadjuk meg a mai, reá és mindnyájunkra nézve ünnepi napot, hogy lerójuk legteljesebb elismerésünk és legnagyobb megbecsülésünk, kollegiális szeretetünk adóját.

*

Balogh István 1849 november 8-án született Pesten. Az akkori időkben még nem voltak magasabb iskolái Pest városának, úgy hogy a kis Pistát az elemi iskolák elvégzése után Vácra küldte atyja, a ki asztalosmester volt, hogy ott a magyar nyelv elsajátításával gazdagítsa szerény tudását. Pest és Vác e tekintetben szoros összeköttetésben állott egymással. A pesti polgári osztály fiait Vácra küldötte magyar szóra, míg a váczi fiuk Pestre kerültek, hogy a német nyelvet elsajátítsák. Pest tudvalevőleg tiszta német város volt még akkortájt; az iskolákban németül tanítottak, a templomokban németül prédikáltak, a színházakban németül szavaltak és beszéltek.

1861-ben visszakerülvén Vácra, szeptember hó 10-én beállott szedőtanoncznak az Emich-féle nyomdába. Egy „spán”-hoz osztották be, a ki a „fischfelszedés” művészetére lett volna hivatva őt megtanítani. Ez a jó ember azonban nem sok idő múlva elhagyta hivatását, a „nagyközönség szolgálatába szegődött” s feltéve egyet az akkori időkben az utcasarkokon virítani kezdett, fényes számokkal ellátott vörös sapkákból – hordár lett. Új tanítómestert kapott jubilánsunk, a ki komoly munkára fogta őt. Az új „spán” igen buzgó katolikusnak mutatkozott. Sohasem mulasztotta volna el, hogy vallásos meggyőződésének megfelelőleg a munka megkezdése előtt keresztet ne vessen magára és buzgó imát ne lebegjen. Csak ezután látott munkához, a mely azzal kezdődött, hogy – szigorú arcot vágva – vizsgálni és bírálni kezdte a rendelkezése alá bocsátott tanonc munkáját úgy a minőség mint a mennyiség szempontjából. Ezen bírálat eredménye gyakran rosszul ütött ki, a szigorú úr bizony sokszor talált kifogásolni valót, a mit azután csattanós, de egészségfenntartó pofonok kíséretében értetett meg védenczével. Ezek a gyakran ismétlődő büntetések, a melyek a kis Pistának tanítómestere részéről kijártak, úgy látszik nem voltak rossz hatással jubilánsunk szellemi és technikai képességeire, mert már alig másfél esztendő múlva ott látjuk őt a „Pesti Napló” gyakorlott lapszedőivel együtt dolgozni. Felszabadulása előtt rövid idővel az „A Hon” című laphoz állították, a hol felszabadulása után is két évig működött mint szedő.

Innen eltávozva, az „Egyesületi Nyomda” Fanda és Társai céghez ment. Ez a nyomda hét olyan szaktársunk tulajdona volt, a kik az 1861-iki bérharcz alkalmával a nyomdai munkásság élén küzdve, önfeláldozóan szolgálták az összesség érdekeit. A sztrájk befejezése után a nyomdatulajdonosok részéről bojkottáltattak, nem juthattak munkához, nem volt más hátra – nyomdát nyitottak. Hosszabb időn át dolgozott Balogh szaktársunk ezen nyomdában s még ma is örömmel gondol vissza az ott töltött szép napokra.

Bár fiatal volt még, de máris ébredezett jubilánsunkban a nagy világ megismerhetése iránti vágy, a mi nem sok időre rá oly erőt vett rajta, hogy gyors elhatározással, a gondtalan ifjúságot jellemző merészséggel vándorbothoz nyult, itt hagyta a megszokott s némiképpen biztonságot nyújtó otthont, azzal a feltett szándékkal indult el újtára, hogy külföldre menve képességeit ott fogja értékesíteni s szaktudását – ha erre alkalma nyílik – fejleszteni fogja. Útja Győr, Sopron, Wiener-Neustadton keresztül Wienbe vezetett.

Az ifjú vándor nem gondolt arra, hogy épp ez az út lesz az, a mely az ő nagy terveit halomra dönti, távolról sem gondolt arra, hogy Wien majd kínai falként jelentkezik útjában, a melyen túl nem jutván, az általa tervezett világtutázás már itt végét éri. Pedig mi mindent akart ő még ezen kívül látni! A Német birodalmat, Svájcot, Franciaországot s a hová még sorsa vetette volna. Mert végre is Wien – daczára az akkori nehéz időkben történeteknek – szigorúan véve még sem tartozott a külföldhöz. Wien mindenképpen csak Wien volt, egy magyar vándorlegény számára semmiképpen sem külföld; már pedig Balogh szaktársunk éppen a külföld látása, a külföldi tapasztalatok után vágyott. Megfeledkezett azonban arról, hogy egy olyan nagyváros mint Wien – Pesthez képest már akkor nagyváros volt! – a tudnivágyó, de a külső behatások iránt igen fogékony ifjúnál egészen különös érzéseket fog felébreszteni. Ezekhez az érzésekhez nincs köze a névnek; egészen mindegy, hogy azt a nagyvárost Wiennek vagy Newyorknak hívják-e. És éppen ez a Wien, a melynek bizonyos sajátosságos varázslatos hatása

mindenkor közismert volt. A „Stefansturm” körül terjeszkedő város népének vendégszerető, előzékeny, kedélyes volta tán éppen ez időben, a hatvanas-hetvenes években állott legjobban virágjában. Mint mondták, kedélyes volt az öntudatlanságig.

Ha már most ez a város mint második, jobban mondva mint első nagyváros kerül olyan valakinek a szeme elé, a ki ilyet még nem látott, az legalább is ugyanolyan mámoros lesz az eléje táruló látványtól, mintha Berlinbe vagy ehhez hasonló nagyvárosba kerülne. Minden nagyvárosnak – bár sok-sok vonásuk azonos – van bizonyos sajátossága, a mely azt a többitől megkülönbözteti. Ha bármennyire is azon tudatból indulunk ki, hogy Wien reánk nézve nem „külföld”, az az érzés, hogy elhagyva a hazai földet, új ország nagyvárosába léptünk, annak még annyira ismert vonásait is az újdonság varázsával bevontan látjuk, az élénk utcai forgalom mint soha nem látott valami tűnik szemeink elé és nem tudunk szabadulni attól az érzéstől, hogy idegen nép között mozgunk, a melynek bár ismerjük a nyelvét, szokásaik, életmódjuk is hasonló a miénkhez, de valami ki nem fejezhető idegenszerűség, újszerűség magnetikus hatással van lelkünkre.

Balogh szaktársunkon is hasonló érzelmek vettek erőt, a mikor a szép Wien városát először meglátta. El is határozta mindjárt, hogy ha csak lehet, ott kondíciót szerez, hogy így egy ideig ott tartózkodhassék. Ez a vágya rövidesen teljesedett is, mert már a második napon alkalmazták őt a Holzhausen-féle nyomdában, a hol sok magyarnyelvű munka készült, szedőnek. Hosszabb ideig működött már itt Balogh szaktársunk, a mikor is egy szép napon ellenállhatatlanul jelentkezett nála a honvágy, a mi hatalmasabbnak bizonyult ama másik vágyánál, hogy a külföldet megtekinthesse. El is indult hazafelé, azzal a szándékkal, hogy egyenesen Pestre jön, de már Pozsonynál kifogyott úgy az élelemből, mint az aprópénzből s így ott munka után kellett néznie. Kapott is a Wiegand-féle nyomdában. De csak addig maradt ott, a míg szűkösen bár, de együtt volt az útravaló s ekkor újra előkerült a vándorbot, hogy le ne tegye egész Pestig.

Pestre érkezvén, a Herz-féle nyomdába került, innen azután a Légrády testvéreknél készülő „Reform” című laphoz ment kondícióba, a mely azonban nem tartott sokáig, mert hat héttel később kitört az 1870-iki nagy nyomdászsztrájk s Balogh szaktársunk, kötelességéhez híven, a sztrájkolók közé állott.

A mikor ezen bérharcz négy hét múltán befejezettek nyilvánított, egy Reach nevű úriember megbízta Balogh szaktársunkat egy általa alapítandó nyomda berendezésével, a melynek élére azután ő került művezetőnek. Az 1873-ik esztendőben, bizonyos mértékig a wieni vilákiállítás következményeképpen beállott nagy gazdasági válságot a mi iparunk is súlyosan megérezte. Oly nagy volt ekkor a munkapangás, hogy igen sok vállalat ment tönkre, s ezek között a Balogh szaktársunk vezetése alatt álló nyomda sorsa is meg lett pecsételve, nem bírta el a krízist, be kellett szüntetni az üzemet. Balogh szaktársunk egynéhány évig a Fanda-féle nyomdában is dolgozott. 1875–76-ban a pápai ev.-ref. főiskola nyomdájában működött.

Az 1879. év elején alapították a Wilckens-féle nyomda kiadásában megjelent „Magyar Föld” című közgazdasági napilapot. Balogh szaktársunkat, a ki mint elsőrangú újságszedő volt ismeretes, meghívták ehhez az újsághoz tördelőnek, a mely állásában öt évig működött.

Ekkor engedve a sepsiszentgyörgyi Jókai-nyomda hívásának, elvállalta ezen nyomda vezetését. A pompás Erdélyben, hazánk ezen romantikus vidékén, felejthetetlen szép napokat élt át jubilánsunk. Sok alkalom nyílt itt számára, hogy szabad idejét a fenséges természetnek – a melynek pompájából, szépségeiből a magunk fajtájúaknak vajmi kevés jut – szentelhesse. Oly hasznos és kellemes kedvtelés ez, a mely a szellemre, a kedélyre egyaránt felfrissítőleg és éltetőleg hat. S habár ma nincs módjában az, hogy Sepsiszentgyörgy bércein járkálva, ezek évszázados fáinak árnyékában a madarak énekét hallgatva pihenjen meg sétája után, még mindig örömmel és vágyakozva gondol vissza az ott töltött időre, a mely életének legszebb

emlékeivel van telve. A Jókai-nyomdában eltöltött hatévi művezetői működése után családi körülményei miatt visszatért a fővárosba.

Itt a Wodianer F. és Fiai cégénél kapott állást mint számoló szedő, de később helyettes művezetővé léptették elő. A mikor az 1890-ik évben a nyomdai munkásság mozgalmából folyólag a munkaadók harcába kényszerítették a munkásságot (ez a sztrájk bizonyára emlékezetében van még idősebb szaktársainknak), Balogh szaktársunk, daczára exponált állásának, buzdította a nyomda személyzetét a sztrájkban való részvételre, s ő maga vezette ki a nyomdából munkástársait.

Az 1890-ik év december havának első napján lépett be jubilánsunk a Pesti Lloyd-társulat nyomdájába mint számoló szedő. Rövid idővel később tördelője lett a nappal készülő folyóiratok és egyéb nagyobb munkák egy részének, a mely minőségében még ma is – daczára magas korának – kitartó buzgalommal működik.

*

Mint az eddig elmondottakban röviden vázolt életrajz mutatja, Balogh szaktársunk mint férfiú és mint szaktárs mintaszerű becsületességgel tett eleget kötelességeinek. Ott látjuk őt a nyomdai munkásság gyakran ismétlődő bérharcaiban mint az általánosság érdekeiért lelkesen küzdő katonát az első sorokban nagy kitartással harcolni; látjuk azt is, hogy minden alkalommal készen állott arra, hogy legsajátabb érdekeit teljesen figyelmen kívül hagyva, az általánosság érdekeit szolgálja, ezekért szálljon síkra. De ott látjuk őt a gazdasági harcokon kívül a politikai mozgalmakban is. Egyike volt ő azoknak a lelkes férfiainak, a kik 1867-ben a Traub-féle asztalosműhelybe egybehívták azt az emlékezetes gyűlést, a melynek napirendjére tűzték a szocziáldemokrata munkáspárt megalakítását. Később ott volt ő látható vasárnaponként a fővárosban és a közeli községekben a szocziáldemokrata munkáspárt által tartott gyűléseken, mint ennek jegyzője, hirdetve Lassalle elveit s egyben agitálva fáradhatatlanul a munkásszervezet megerősítése, fejlesztése érdekében, páratlan buzgalommal törekedve arra, hogy Lassalle elveinek s a munkáspártnak minél több hívet nyerjen meg.

Végül meg kell még említenünk, hogy Balogh szaktársunk az 1877. év nyarán megismerkedett egy fiatal szép leánnyal, Szalay Máriával, a ki szüleivel Szakállason lakott, s a kinek szeretetreméltósága oly hatással volt az ifjúra, hogy elhatározta, miszerint vagy Szalay Mária lesz a hitvestársa, vagy senki. Szerencsére jubilánsunk kedves egyénisége rokonszenves érzelmekkel találkozott imádottjánál, úgy hogy a szerelmesek együttes kérésének a szép Mária szülei nem állhattak ellent s a kötendő frigyhez beleegyezésüket megnyervén, 1878 június 9-én meg is ülték a menyegzőt. Ezen ideális, kölcsönös szerelemből fakadt frigy mind a mai napig a legboldogabb maradt. Házáséletük tiszta szép egére csak néha-néha borított felhőt az, hogy egy vágyuk nem teljesedett: házasságuk nem áldatott meg gyermekkel.

*

Az előbbieken elmondottakat tulajdonképpen összefoglalhattuk volna a következő egyetlen mondatba: Jubilánsunk egy fél évszázadot töltött el becsületes munkában!

Az ő személyében mi a munkás igazi ideálját látjuk s a mikor őt a mai napon igaz szeretettel övezzük, őszinte megbecsülésünket tárjuk elé, egyben a becsületes munkának járó tiszteletünket is lerójuk.

A mai nap emléke és a mi őszinte szívből jövő szerencsekívánatunk kísérje szeretett jubilánsunkat élete útjain!

**GEDENKSCHRIFT
ZUM FÜNFZIGJÄHRIGEN
BUCHDRUCKERJUBILÄUM
DES STEFAN BALOGH**

1862–1912

BUDAPEST, 28. APRIL 1912

GEWIDMET VOM PERSONAL DER DRUCKEREI
DER PESTER LLOYD-GESELLSCHAFT

Von welcher unberechenbarer Tragweite sind doch die drei kurzen, trockenen Worte: *Fünfzig Jahre Arbeit!* Das sind nicht fünfzig Jahre, das sind unzählige Tage voll Leid und Mühe, voll Not und Kampf, die viele Mißerfolge und – genug schwach gesät – auch manchmal Siege zeitigten, um immer wieder zum Kampfe und zu schrittweisem Vorwärtsdringen der Unseren anzufeuern. Welche drängende Notwendigkeit ist es doch, daß wir fest zusammengeschlossen, Hand in Hand ein einziges Ganzes bilden, tapfer nach vorwärts, aufwärts schreiten, der Sonne zu, der Lichtspenderin, die mit ihren warmen Strahlen uns bis ins Innerste erwärmt, die unter dem Winterfrost erstarrten Glieder mit neuem Leben erfüllt und uns in ihrer glühenden Sprache immer wieder zuflüstert, daß wir zum Leben, zum Werden bestimmt, daß wir es sind, denen die große Zukunft gehört, und daß wir es unseren Vorfahren, der Gegenwart, unseren Kindern, Enkeln schuldig sind, im Wissen und Werden, im Kämpfen und Können, im Lernen und Lichtschaffen für Seele und Materie einen entschlossenen, überzeugungsdurchglühten und darum auf allen Linien erfolgreichen Kampf zu führen und gegen Gewalt und Übermacht jubelnd zu siegen.

Und er, den wir heute feiern, ihm gebührt ein Ehrenplatz in unseren Reihen. Er war der unermüdeten, tapferen Kämpfer einer, der jederzeit und unbeeinflusst von persönlichem Interesse, freudig und kühn seine Karriere, seine Stellung, seine ureigensten Interessen in die Schranken schlug, um den Unseren in ihrem Kampfe die nötigen Vorteile zu erringen und wenn nötig, zu erzwingen. Ja gerade zu seiner Zeit war der Kampf ein mehr als schwerer. Von den wenigsten unterstützt, weil von allen Kasten und Klassen für aussichtslos, utopisch gehalten! Das war ein schlimmes Ringen, in dem viel moralisches Blut floß und in dem jeder einzelne sich selbst aufs Spiel setzte. Lief man ja Gefahr, durch den alleinigen Mut, sich offen zu solch „umstürzlerischen“ Ideen zu bekennen, durch die Absicht, die große Masse zu diesen Ideen und Zielen zu bekehren, als „Aufreizer“ deklariert und eingekerkert zu werden!

Kollege Balogh hat sich all diesen Gefahren freudevoll und zielbewußt, im Gefühl der eigenen und somit der Überzeugung all der Seinen entgegengestellt, mutig, erfolgduchtig auf das eine Ziel lossteuernd: Mensch werden, Mensch im edelsten Sinne des Wortes, arbeitend, genießend, kämpfend und siegend, stürmend und erobernd, den vornehmsten Menschenzielen nachstrebend und sie – wenn auch mühevoll – erringend, erringend um jeden Preis.

Das ist der Kampf, in dem Kollege Balogh einer von jenen war, die die rote Fahne trugen mit der hehren, unser und unserer Ziele würdigen Aufschrift: „Menschengröße, Menschenliebe, Menschenadel, Menschenwürde!“ Das ist der Kampf, in dem er, der Arbeiter, seine Arbeit und sein Menschentum adelnd, überzeugungsstrahlend und erfolgbeseeht das Banner trug, hoch vor vielen anderen, weit vor unserer Generation, so daß wir in ihm in Wahrheit und mit ehrlicher Herzensfreude ein Vorbild erblicken und voll und willig anerkennen: wert, von den Jungen gleich mutig nachgeahmt zu werden.

Wir wissen ihm für die vielen sorgenvollen Stunden und Tage, die auch das Ihrige dazu beigetragen, um unser aller Wohl zu fördern, aus ganzem Herzen Dank, und nehmen mit inniger Herzensfreude die Gelegenheit seines heutigen Ehrentages wahr, um ihm unseren aufrichtigen Dank für all sein auch für uns Erlebtes zu sagen, ihm den höchsten Grad ehrlich kollegialer Anerkennung und Würdigung zu zollen.

*

Geboren zu Pest am 8. November 1849 als Sohn eines Tischlermeisters, absolvierte er die aus vier Klassen bestehende Volksschule. Die Stadt Pest verfügte zu jener Zeit nicht über höhere Lehrinstitute, weshalb der kleine Stefan nach Vác übersiedelte, um dort wenigstens durch Erlernen der ungarischen Sprache sein bescheidenes Wissen zu bereichern. Pest und Vác

standen in dieser Hinsicht in engster Berührung miteinander. Denn während die Pester Bürgersöhne die Geheimnisse der ungarischen Sprache in Vác zu ergründen suchten, pilgerten die jugendlichen Bewohner der magyarischen Stadt Vác nach Pest, um sich hier die deutsche Sprache anzueignen. Pest war bekanntlich zu jener Zeit eine deutsche Stadt von reinstem Wasser. In den Schulen wurde deutsch unterrichtet, in den Kirchen deutsch gepredigt, in den Theatern deutsch gespielt.

Aus Vác im Jahre 1861 zurückkehrend, trat er am 10. September in die Emichsche Buchdruckerei als Lehrling ein. Er ward einem „Gspan“ zugeteilt, der ihm die Kunst des „Fischaufsetzens“ beibringen sollte. Dieser brave Mann blieb jedoch seinem Berufe nicht mehr lange treu; er trat kurz darauf „in den Dienst des großen Publikums“, indem er einer der allerersten Dienstmänner wurde, die mit roten Mützen bekleidet, dazumal an den Straßenecken der Stadt aufzutauchen begannen. So wurde dann unser Stefi einem anderen Lehrer anvertraut, der ihn zu ernster Arbeit heranzog. Letzterer schien ein sehr gläubiger Christ zu sein. Dieser seiner Überzeugung verlieh er am unzweideutigsten dadurch Ausdruck, daß er sich vor Beginn der Arbeit stets gebühlich bekreuzigte, ein stilles Gebet verrichtete, um dann – eine strenge Miene aufsetzend – die von dem seiner Obhut anvertrauten Lehrling hergestellte Arbeit auf Qualität und Quantität zu prüfen. Das Ergebnis dieser Prüfung fiel zuweilen ungünstig aus und fand nicht immer den Beifall des gestrengen Herrn, was dieser durch Verabreichung von schallenden, jedoch gesunderhaltenden Ohrfeigen an seinen Schützling verriet. Diese nicht selten sich wiederholenden Strafen, die unserem Jubilar von seiten seines Lehrers zuteil wurden, scheinen jedoch auf die geistigen und technischen Fähigkeiten des ersteren keine ungünstige Wirkung im Gefolge gehabt zu haben, denn schon nach Verlauf von anderthalb Jahren sehen wir ihn beim „Pesti Napló“ mit geübten Zeitungsetzern gemeinsam arbeiten. Kurz vor Beendigung seiner Lehrzeit wurde er zum „A Hon“ versetzt, wo er dann auch nach erfolgtem „Freisprechen“ zwei Jahre lang als Setzer tätig war.

Von hier aus trat er in die Vereinsdruckerei Fanda és Társai ein. Eine Offizin, die das Eigentum von sieben solcher Kollegen bildete, die sich während des Lohnkampfes im Jahre 1861 an der Spitze der kämpfenden Buchdrucker in hervorragender Weise ausgezeichnet hatten. Nach Beendigung des Streiks waren sie natürlich von seiten der Buchdruckereibesitzer boykottiert worden. So wurden sie denn Prinzipale. Sechs von ihnen waren Setzer, einer Maschinenmeister, so daß ein jeder von ihnen sich seinen Fähigkeiten entsprechend im eigenen Betrieb betätigen konnte. Hier war Kollege Balogh längere Zeit tätig und gedenkt noch heute mit Freude der schönen Zeit, die er hier verlebte. Allein, jung wie er war, wollte es den mit der großen Welt noch unbekanntem, lebenslustigen Gesellen nicht lange an der alten Scholle dulden. Mit raschem Entschluß und einer gehörigen Portion Wagemut und Jugendfreude griff er zum Wanderstab und machte sich daran, der Heimat den Rücken zuzuwenden, um im Auslande seine daheim erworbenen Fachkenntnisse zu verwerten und dieselben dort eventuell noch zu vervollkommen. Er nahm seinen Weg über Győr, Sopron, Wiener-Neustadt nach Wien, ohne zu ahnen, daß die dermaßen eingeschlagene Route all seine vorgefaßten Pläne zunichte machen sollte.

Es paßte nämlich durchaus nicht in das Reiseprojekt des jungen Balogh, in Wien die chinesische Mauer als würdigen Abschluß der vorgezeichneten „Weltwanderung“ zu ziehen. Wo wollte er von hier aus doch noch überall hin! Nach dem Deutschen Reich, nach der Schweiz, nach Frankreich und wo das Geschick ihn sonst noch hinführen wollte. Denn: Wien gehörte ja schließlich – trotz aller schlimmen Händel jener ersten Tage – streng genommen doch nicht zum Ausland. Wien war eben immerhin nur Wien – keine Spur vom Ausland! Und ins Ausland wollte unser Kollege Balogh! Vergaß aber dabei ganz und gar, daß eine Großstadt wie Wien (im Verhältnis zu Pest war sie's schon damals!) in einem neuheitsdurstigen, für alle Eindrücke lebhaft empfänglichen jungen Mann unter allen Umständen ganz

eigenartige Gefühle auslösen mußte. Da tut der Name nur wenig zur Sache. Ob das nun Wien oder Newyork heißt. Und nun gar dieses Wien! Etwas eigentümlich Bezauberndes hat es ja immer gehabt: Gastfreundlich, entgegenkommend, resch, mit seinem Süßen-Mädel-Lächeln über das ganze Stefansturmesicht, und gemütlich, urgemütlich bis zur Bewußtlosigkeit! Und besonders dazumal, um die Sechziger-, Siebzigerjahre herum.

Und wenn das nun die zweite, oder eigentlich die erste Großstadt ist, die man im Leben zu Gesicht bekommen, da holt man sich in Wien zumindest denselben ersten großen Lebensrausch, wie wenns etwa in Berlin gewesen wäre. Jede Großstadt wird – wenn tausend ihrer Züge auch gemeinsame sind – durch eine spezielle Eigenart, durch eine eigene Individualität, die ihrem ganzen Wesen Basis gibt und den Stempel aufdrückt, charakterisiert. Und noch so sehr von der Überzeugung ausgehend, daß Wien für Ungarn nicht „Ausland“ bedeutet: das unabweisliche Bewußtsein, eben doch die Heimatsscholle verlassen und Neuland betreten zu haben, läßt uns selbst die bekanntesten Züge mit dem Reiz der Neuheit umkleiden, läßt das Leben und Treiben um uns, das lebhaftes Verkehrsbild, das die Straßen allenthalben bieten, als etwas nie Gesehenes erscheinen und läßt uns das Gefühl nicht los werden, uns unter einem fremden Volke zu befinden, wenn uns auch seine Sprache bekannt, seine Sitten und Gebräuche sympathisch sind, und gerade dieses Fremdartige, dieses Neue wirkt mit magnetischer Kraft auf uns.

Auch Kollegen Balogh überkamen ähnliche Gefühle, als er die schöne Wiener Stadt zum ersten Male betrat, und er beschloß demzufolge, wenn nur irgend möglich, in Wien zu konditionieren. Dieser sein Wunsch sollte bald in Erfüllung gehen, denn schon am zweiten Tage seines Wiener Aufenthaltes wurde er in der Holzhausenschen Druckerei als Setzer engagiert, einer Offizin, in der auch ungarische Arbeiten hergestellt wurden. Hier war er längere Zeit tätig, bis sich eines schönen Tages bei ihm ein unbesiegbares Heimweh einstellte, das mächtiger war als der Wunsch, die Fremde kennen zu lernen. So schnürte er denn sein Ränzlein und rüstete zur Rückkehr nach seiner Vaterstadt. In Pozsony jedoch schon zwang ihn die unheimliche Leere, die rapid in seinem Säckel Platz gegriffen, Station zu nehmen, um Brot für den Augenblick und etwas nervus rerum für die Zukunft zu schaffen. Er nahm also in der Wiegandschen Druckerei Kondition an, setzte jedoch schon nach kurzer Zeit seine Heimreise fort und langte dann wohlgenut in Budapest an.

Hier bekam er in der Herzschen Druckerei Beschäftigung, von da ging er zu Gebrüder Légrády zum neugegründeten Tageblatt „Reform“, doch sollte auch diese Kondition von nicht langer Dauer sein. Sechs Wochen später brach nämlich der große Streik des Jahres 1870 aus, und Kollege Balogh leistete seiner kollegialen Pflicht Genüge, indem er in die Reihe der Streikenden trat.

Als dieser Lohnkampf nach Verlauf von vier Wochen als beendet deklariert wurde, betraute ein gewisser Herr Reach Kollegen Balogh mit der Einrichtung einer von ihm zu gründenden Buchdruckerei, welcher er dann als Faktor Vorstand. Die große wirtschaftliche Katastrophe des Jahres 1873, gewissermaßen eine unmittelbare Folge der Wiener Weltausstellung, die auch unser Gewerbe heimsuchte, besiegelte das Schicksal der von Kollegen Balogh geleiteten Druckerei; sie mußte infolge des gänzlich gestockten Geschäftsganges und des dadurch entstandenen Barkapitalmangels den Betrieb einstellen. Kollege Balogh konditionierte einige Jahre auch in der Fandaschen Druckerei. In den Jahren 1875–76 war er in Pápa in der Druckerei der ev.-ref. Hochschule beschäftigt.

Zu Beginn des Jahres 1879 wurde ein neues landwirtschaftliches Tageblatt, „Magyar Föld“ betitelt, im Verlage der Wilkensschen Druckerei gegründet. Kollege Balogh, der im Rufe eines erstrangigen Zeitungssetzers stand, wurde zum Metteur en pages dieser Zeitung berufen.

In dieser Eigenschaft war er fünf Jahre lang tätig, um dann einem Rufe der Jókai-Druckerei in Sepsiszentgyörgy Folge leistend, die Leitung dieses Kunsttempels zu übernehmen.

In dieser schönen, romantischen Gegend unseres Vaterlandes, im herrlichen Siebenbürgen verlebte Kollege Balogh eine unvergeßliche Zeit. Hier hatte er reichlich Gelegenheit, all seine freie Zeit dem Genüsse der herrlichen Natur, die sich so verschlossen und schön, so herb und doch verschwenderisch und ewig spendend nirgends bietet, zu widmen; einem Sport, der auf Gemüt und Geist gleich erfrischend und belebend wirkt. Und wenn ihm heute nicht mehr gegönnt ist, die herrlichen Berge von Sepsiszentgyörgy zu besteigen, im Schatten der jahrhundertalten Bäume dem Vogelgesang lauschend auszuruhen, so denkt er doch stets mit Wonne an die dort verlebte Zeit zurück, die wohl eine der schönsten seines Lebens gewesen war. Nach sechsjähriger Tätigkeit als Faktor der Jókai-Druckerei mußte er wegen Familienereignisse in die Heimat zurück.

Hier angelangt, trat er bald in die auch heute noch bestehende Druckerei Wodianer F. és Fiai als berechnender Setzer ein, wo er später zum Vizefaktor avancierte. Als dann die Gehilfen im Jahre 1890 mit ihren Prinzipalen wieder in Konflikt gerieten und letztere uns zu einem Kampfe zwangen (dieser Streik ist wohl noch im Gedächtnis der meisten anwesenden Kollegen), war es Kollege Balogh, der trotz seiner exponierten Stellung in dieser Offizin das Personal zur Beteiligung an dem Streik aufforderte und es aus der Druckerei hinausführte.

Am 1. Dezember 1890 trat er dann in die Druckerei der Pester Lloyd-Gesellschaft als berechnender Setzer ein, avancierte in kurzer Zeit zum Metteur en pages, in welcher Eigenschaft er auch heute noch – trotz seines hohen Alters – mit bewundernswerter Gewandtheit wirkt.

*

Wie aus dieser kurz gefaßten Skizze des Lebenslaufes unseres verehrten Kollegen Balogh hervorgeht, hat er seiner Pflicht als Kollege wie als Mensch stets in mustergültiger Weise Genüge geleistet. Wir finden ihn bei den oft sich wiederholenden Lohnkämpfen der Buchdrucker als für die Sache der Allgemeinheit begeisterter Soldat in den vordersten Reihen mit großer Energie kämpfen; wir sehen, daß er bei jeder Gelegenheit in uneigennütziger Weise bereit war, sein persönliches Interesse im Interesse der Allgemeinheit unberücksichtigt zu lassen.

Auch an den politischen Bewegungen nahm er teil. So finden wir ihn unter den Einberufern jener denkwürdigen Versammlung, die in der Traubschen Tischlerwerkstätte im Jahre 1867 zwecks Gründung einer sozialdemokratischen Arbeiterpartei tagte. Wir sehen ihn später auf den Versammlungen, die sonntäglich in den der Hauptstadt nahe gelegenen Ortschaften behufs Verkündung der Lassalleschen Ideen, beziehungsweise zwecks Agitation für die gleichnamige Arbeiterorganisation abgehalten worden waren, als Schriftfrüher fungieren. Wir sehen ihn eifrigst bemüht, dieser Idee Anhänger zuzuführen und sie zum Eintritt in diese Partei zu bewegen.

Zum Schluß sei noch bemerkt, daß unser Kollege Balogh im Jahre 1877 anlässlich eines familiären Ausfluges die Bekanntschaft der bildhübschen Jungfrau Marie Szalay machte, die mit ihren Eltern in Szakállas wohnte. Ihr lebenswürdiges Wesen, ihre bezaubernde Schönheit machte einen solch tiefen Eindruck auf den jungen Balogh, daß er beschloß, entweder sie oder keine andere als Frau heimzuführen. Glücklicherweise erweckte die stattliche Erscheinung, das sichere, selbstbewußte Auftreten unseres Helden im Herzen seiner Angebeteten ein sehr sympathisches Gefühl, so daß die beiden Liebenden es unter solchen Umständen nicht schwer hatten, den Eltern der schönen Marie das Jawort abzurufen. Er führte sie im folgenden Jahre, am 9. Juni 1878, heim. Diese ideale, durch gegenseitige Liebe zustande gekommene Ehe blieb bis zum heutigen Tage die denkbar glücklichste und nur der eine Umstand ließ zuweilen ein kleines Wölkchen auf dem klaren Himmel der Ehe aufsteigen, daß letztere leider kinderlos blieb.

*

All das oben Erwähnte könnten wir eigentlich zu einem einzigen Satz zusammenfassen: Er hat ein halbes Jahrhundert in ehrlicher Arbeit verbracht. In seiner Person erblicken wir also das Ideal eines Arbeiters und lassen durch ihn der Arbeit die gebührende Ehre zuteil werden, indem wir ihn am heutigen Tage mit aufrichtiger Liebe und Verehrung umringen. Das Andenken des heutigen Tages und unsere herzlichsten Glückwünsche mögen ihn auf seinem weiteren Lebenswege begleiten.